

Bucureștii de altădată

CALEA VICTORIEI

Amintiri, amintiri, amintiri

(II)

Manole FILITTI

Si iată-ne în Piața Palatului. Fundația „Ferdinand“¹⁷ dăinuie și azi, cu biblioteca și editura pe care le conducea Tzigara Samurcaș, prieten și el cu tata, care ne impresiona – copii fiind – cu barba lui roșie. De asemenea, fundația include o aulă de conferințe unde nu o dată l-am ascultat pe tata. Mulți alți cărturari am audiat acolo și la multe și variate dispute artistico-culturale am asistat.

Tot în piață, peste drum de Palatul Regal, azi Palatul Republicii – din care o parte transformat într-un prețios muzeu – se aflau Bombonieria Palatului și băcănia lui Ciobanu, acesta din urmă întotdeauna aprovizionat cu toate bunătățile, dintre care rețin un bogat sortiment de icre negre.

În flancul drept al Palatului străjuiește una din cele mai frumoase biserici ale Bucureștiului, biserica Crețulescu, pe care răposatul meu prieten Tică Cantuniari o botezase „Koh-I-Norul capitalei“.

Lăsând în urmă biserica, foarte puțin mai departe era Pasajul Român, pe colțul căruia a deschis cândva faimosul Zamfirescu-Ciocolată o elegantă și excelentă cofetărie¹⁸. Cu deosebire îmi amintesc de bomboanele de ciocolată, rahatul și înghețatele ce se vindeau acolo. Acest bun și muncitor profesionist avea o fată și un băiat cam de o vârstă cu noi. Petreceam verile la Bușteni și-mi amintesc cum într-o noapte ne-a îmbarcat pe copii în splendidul său Lincoln și ne-a dus să vedem faimosul foc care a ars zile și nopți întregi deasupra unei sonde la Moreni.

Și de Bușteni ne leagă pe noi toți verii numeroase amintiri, dar mă întind prea mult și fug de la subiect.

Cam în spatele cofetăriei despre care vorbesc a ființat un restaurant celebru: „Enescu“. Acolo am luat parte la un banchet organizat în urma unui meci de rugby în care noi, Tenis-Clubul, învinsesem o echipă germană. A circulat din mână în mână o cupă de cristal care la fiecare comesean se umplea cu bere. Tema era: cine bea mai mult pe nerăsuflăte și în final cine o poate goli dintr-o sorbire. Ei bine, pariul l-a câștigat coechipierul nostru Leu Trandafirescu, care a golit cupa în entuziastele aplauze ale nemților. Azi, voinicul jucător e piele și os.

În Pasajul Român¹⁹ era un bar care purta numele ilustrului său patron, Lopez. Bar deocheat în care mulți din promoția mea au luat primul contact cu viața de noapte a Bucureștiului. Mie personal mi-a dat întâlnire acolo un toboșar, component al orchestrei care cântase peste vară la ceaiurile ce organizam la hotel *Palace* la Bușteni.

Puțin mai avem și, peste drum, cu ani în urmă, vizitam cu mare poftă celebrul magazin al lui Dragomir Niculescu. Mai vârstnicii noștri trăgeau la ușa lui cu birja și „băiatul“ de

prăvălie ducea la trăsură pachetele cu bunătățile cumpărate.

În fund era și mult apreciată lui bodegă cu vestitele pateuri cu ciuperci, cu țuici, cu drojdii și bere germană din München, „Löwenbräu“.

Între noi verii se șoptea că unchiul Dumitru, mare pofticios, o lua pe mama, de asemenea mare pofticioasă, și, fără știrea lui Tante Marie, o ducea la Dragomir la tartinuțe cu icre negre. Confirmare oficială nu știu să fi avut.

Aici lucra la un moment dat un băiat, mare admirator al meu ca *rugbyman*. De câte ori eram cumpărător, adăuga celor ce plăteam și o cantitate de icre negre, așa cu de la sine putere, în contul bătrânului Dragomir... l-am dat drept răsplată o cravată cu culorile clubului. Pesemne că făcea și alte manevre ilicite, fiindcă după un scurt răstimp nu l-am mai găsit în băcănie!

Tot pe stânga Căii Victoriei, pe celălalt colț al străzii Regale, se afla, ba se află și azi, hotelul, restaurantul și grădina Continental. Iarăși unul din faimoasele restaurante ale Bucureștiului, condus de Cernea și de Ionel Bitta. Acesta din urmă, jucător de rugby la *Avântul sportiv*, avea mare slăbiciune pentru Tenis-Club, respectiv pentru jucătorii alb-verzi. Ne făcea oricând credit, ba la nevoie ne împrumuta și cu bani. Cu Ionel Bitta am rămas prieten până la moartea lui, intervenită cu câțiva ani în urmă.

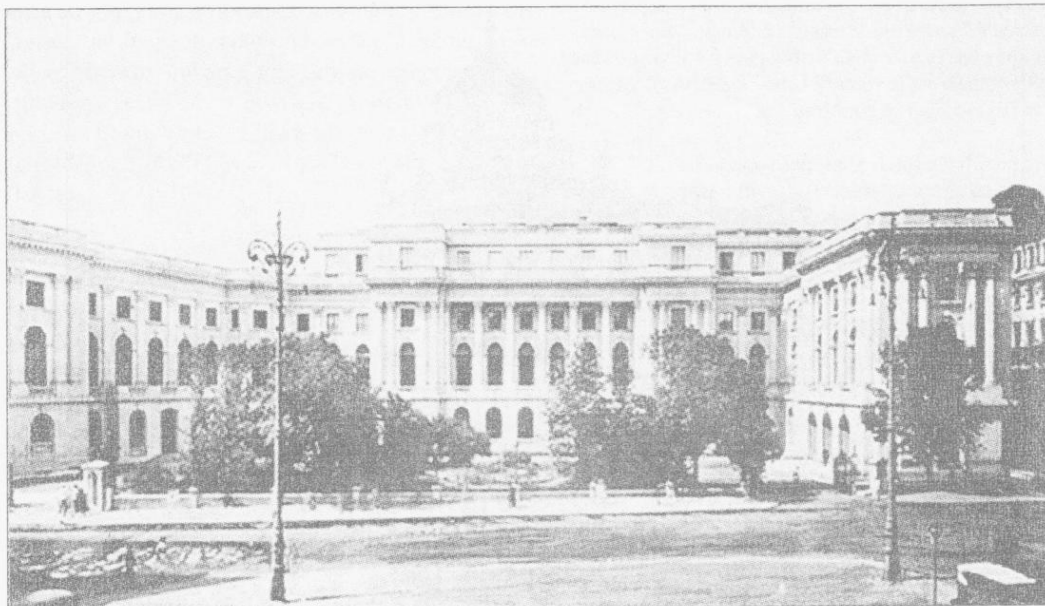
În restaurantul și grădina lor a concertat ani de-a rândul Grigoraș Dinicu și a cântat mai târziu Ioana Radu.

În piața de peste drum de hotelul Continental, care se învecina cu cofetăria Riegler și cu casa de bijuterii Resch, se afla Teatrul Național.

Toți am făcut acolo botezul teatrului, toți i-am călcat cu dragoste și reculegere pragul, admirând și adulând atâția și atâția corifei ai scenei românești. Cu deosebire îmi aduc aminte că, în scurta lui trecere pe la direcția Teatrului Național, tata m-a dus, într-una din pauzele unui spectacol cu *Fântâna Blanduziei*, în culise, unde am strâns emoționat mâna ce mi-a întins marele Aristide Demetriad.

Nenorocire a fost pentru noi toți barbara și inutila bombardare de către nemți a acestui lăcaș de cultură atât de scump nouă tuturor.

Alături a fost cândva grădina Oteteleşanu, pe care n-am apucat-o. Acolo au clădit americanii Palatul Telefonoanelor, urât l-au clădit, și au amenajat în aer liber primul patinoar artificial al orașului, pe care s-au pornit susținut și cu patimă match-uri de hockey. Cu toții ne amintim de atâția băieți de-ai noștri, de Bâzu, de frații Grant, Nicu Polizu, Rațiu, Herck, Dron, Tico și câți vor mai fi fost.

Piața Palatului Regal

Urcăm la loc în Calea Victoriei și ne stă în față Pasajul Victoria cu bodega-restaurant *Mercur*. Clasa a doua totul. Și cele servite și clientela, dar stăruitor, neîntrerupt și plin, arhiplin era acest local – și ieftin.

Am uitat să amintesc că pe locul parcului Oteteleşanu a existat ani îndelungați un local oribil, *Bandi*, după numele patronului său. Fum, de-l tăiai cu cuțitul; era loc de întâlnire al tuturor bețivanilor și chefliilor spre ziuă la o ciorbă de fasole și o bere, ce-i drept rece.

Imediat următor Pasajului Victoria urmează altul, pe nume Majestic. Și acolo era un restaurant ținut de un italian, Finechi mi se pare, cu suculente paste făinoase. Aici veneau cu deosebire actorii și spectatorii de la Teatrul Comedia care avea, ba are și azi, o delicioasă sală cu plafon circulat, care vara se lasă descoperit.

Mare parte din istoria teatrului românesc s-a scris aici, atât în sala de sus cât și în cea de jos. Maria Ventura, soții Bulandra, Storin, Maximilian, Vraca, Sică Alexandrescu cu trupele lui, apoi Dina Cocea, Marietta Rareș, Marietta Sadova, Mimi Enăceanu²⁰.

În subsol a fost la modă un timp „Barul Chinezesc” în care domnea mister și aproape obscuritate²¹.

Azi, în sala *Comedia* joacă Teatrul Giulești. De altfel și pe celălalt trotuar ființează și azi o mare sală de teatru rezervată spectacolelor de estradă, respectiv Teatrului Ion Vasilescu. Și acolo a avut Mimi Enăceanu mare succes cu un spectacol regizat de Marietta Sadova, și anume *Femei, femei, femei*.

Continuând plimbarea ne găsim în fața hotelului *Capșa*, mai puțin cunoscut marelui public decât restaurantul și cafeneaua cu același nume. Dintre cunoscuții noștri, la *Capșa* locuia, când venea de la Iași, Georgel Mârzescu, fost ministru al Justiției.

În restaurant și în cele câteva săli private de la *Capșa* s-au consumat multe mese cu tâlc politic, diplomatic sau monden. Dar celebritatea apasă asupra cafenelei, loc de întâlnire și

de dispute al multor generații de minți și limbi ascuțite ale tuturor ramurilor de activitate ale intelectualității românești. S-a povestit și scris mult despre *Capșa*. Eu nu voi nara decât o singură întâmplare, fiindcă privește un neam apropiat al mamelor noastre, și anume pe cneazul Moruzi, pe atunci prefect al Capitalei. Acesta petrecuse o noapte întreagă împreună cu marele chefliu și actor Iancu Brezeanu, pe care spre ziuă îl abandonase la *Flora*, la Șosea. Cneazul se dusese acasă, făcuse un duș și, „bine ras, bine dispus”, se îndrepta spre prefectură, unde n-a întârziat niciodată. S-a oprit, având timp, și s-a așezat pe trotuar la o masă la *Capșa* ca să bea o cafea. Așa l-a surprins Iancu Brezeanu, care trecea pe Calea Victoriei într-o birjă. Spiritual ca-ntotdeauna, strigă: „Nu sufla, cneazule, în cafea, c-o faci marghilomană!” Se știe că *marghilomană* se chema cafeaua fiartă în rom și actorul făcea aluzie la aportul de alcool pe care prefectul l-ar fi infuzat cafelei dacă ar fi suflat într-ânsa.

Peste drum de *Capșa* există astăzi hotelul *Capitol*, care a luat locul lui *Café de la Paix*, care avea în sălile de sus un tripou cu mese de ruletă și *chemin-de-fer*. Astfel de localuri nu mai există azi în București. Jocurile au fost înlocuite cu fel de fel de loterii, cu lotopronosport și cu loz în plic, creând cu totul altfel de cuprieri.

Alături, retras în planul doi, Cercul Militar, azi Casa Centrală a Armatei. Pe locul care se află în fața edificiului era de găsit, trei anotimpuri pe an, un bătrân cu plete albe lungi și pălărie neagră cu boruri mari, plus o impunătoare lavalieră. Era proprietarul unui telescop și, de cum se însera, se instala acolo, și cu toții am luat, datorită lui, primul contact mai apropiat cu luna și alte astre.

În saloanele de sus ale Cercului Militar se organizau numeroase și frumoase baluri sub patronajul societății de binefacere „Principele Mircea”. Mai de fiecare dată se puneau la cale concursuri de dans. După generația lui Ionel Ghica și John Pherikide au urmat alți corifei, toți foarte apropiați nouă,

Casa Capșa

în frunte cu Alexandru Peretz, făcând minunată pereche cu Anca Odobescu. Apoi Bică Suțu cu Sonia Nasta și chiar și eu care o dată cu Lisetta [prima soție a autorului – G.F.] am luat un premiu trei la *boston* și altă dată tot un loc pe podium – cum se zice azi – cu frumoasa Elenuța Leonte. Am dansat cu ea un *blues* pregătit cu prof. Sombreuil în casa lui Tante Mic din str. Cometa²².

La parter, în sala restaurantului de azi al Casei Armatei, au avut un timp sală de teatru Scarlat Froda și Leni Caler. S-a pus acolo în scenă W. Siegfried, cu *Ultimul moștenitor*, în care Mimi Enăceanu a avut iarăși succes.

După naționalizarea teatrelor, a revenit Teatrului Național o cochetă sală la parter în care dă actualmente spectacole Ansamblul armatei. Și acolo a jucat și tot cu mare succes – n-am ce-i face – Mimi Enăceanu în două spectacole. Primul, *O zi de odihnă*, care s-a jucat timp îndelungat și în care a avut drept parteneri principali, succesiv, pe Gh. Timică și Vasiliu Birlic. Al doilea, *Domnișoara*, în care juca alături de Ionel Țăranu, Eliza Petrărescu și Maria Botta. Frumoasă distribuție, nu?

La subsolul clădirii, că multe a mai cuprins și acest „Cerc Militar“, exista un bar, „Duși bar“ mi se pare. Mi-l amintesc dansând acolo pe elegantul Ionel Ghica, de care cred și azi că era amoroasă însăși patroana localului.

Și iată-ne traversând bulevardul Elisabeta, azi Gheorghe Gheorghiu-Dej, și trecând pe lângă librăria și editura lui Alcalay²³, cel căruia, având nevoie de bani pentru a-și continua cheful de peste noapte, Mihai Codreanu, cu mult înainte de a fi Moș Mihai, i-a vândut drepturile de autor ale proaspătului său volum de sonete.

Sosim în dreptul Prefecturii poliției Capitalei. Nespuse de urâtă această clădire construită de faimosul prefect Gavrilă Marinescu, zice-se în mare parte cu bani adunați din bordeluri. Multe se iartă acestui personaj, destul de echivoc pentru cu-

rajul care i-a adus de pe front decorația bravilor – crucea și mantia cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul“, pentru dragostea ce a purtat *football*-ului și... rugby-ului!

În timpul cât acesta era prefect, tata locuia pe o stradă dosnică lângă biserica Sf. Silvestru, strada Oltarului. Era o locuință modestă pe o stradă presupusă liniștită și tocmai potrivită pentru nevoile lui scriitoricești. Dar vai!, ca pe mai toate străzile lipsite de circulație, acolo își găseau refugiu copii jucând *football*. Asta îl înnebunea pe tata. Și iată că într-o zi mingea poposește în curtea lui. La toate rugămintele copiilor tata a rămas surd și a doua zi de dimineață, cu mingea ținută de șnur, s-a dus la prefectură. S-a prezentat portarului, enunțând funcția ce îndeplinea și, neștiind că intra într-un sanctuar al *football*-ului, a cerut să fie primit de prefect. Gavrilă Marinescu, de o extremă politețe, l-a întâmpinat zâmbind cu deosebire la vederea corpului delict și a felului în care era purtat. L-a liniștit pe tata și l-a asigurat că nu va mai fi tulburat în lucrările sale niciodată. Lucrurile s-au lămurit când, ajungând acasă, tata a fost salutat în poartă de un gardian. Și paza a dăinuit cât și funcția prefectului.

Trecând pe lângă magazinul *Victoria*, fostele *Galerii Lafayette*, a căror clădire și inaugurare au constituit un moment important în comerțul bucureștean, ar trebui să ridicăm privirile către *Grand Hotel*, dar acesta nu mai este. Acum e teren viran. Au fost rase și toate ceaprazierele, precum și du-ghelele anticarilor de mai jos.

A rămas apoi biserica Zlătari, străjuită azi de două blocuri și apoi piața care adăpostește Casa de Depuneri²⁴ și Palatul Poștelor²⁵, azi muzeu de istorie. Sunt impresionante, dimpreună cu Palatul de Justiție, mărturiile ale puterii României Mici dinaintea primului război mondial.

Și iată, am ajuns la ținta către care mă îndreptam, la biserica Sf. Dumitru de Jurământ. E ctitorie Filitească, salvată de la dărâmare de tata datorită fondurilor alocate în acest scop

de primarul Dimitrie Dobrescu în anul 1930. Acolo s-a cunoscut Anca cu Ion [nora și fiul autorului - G.F.], acolo a fost botezat Constantin [nepotul autorului - G.F.], acolo ni se făceau slujbele, inclusiv împărtașania care ne aștepta.

În imediata vecinătate a bisericii, o străduță leagă str. Pictor Tonitza de Calea Victoriei. Ea purta numele Filitti. Azi se numește IOAN C. FILITTI, istoric, 1879 - 1945, și-mi pare bine că o las așa.

Note:

17. O mică rectificare: fundația nu purta numele de *Ferdinand*. Era *Fundația Carol I. Fundația Ferdinand* se afla în iubitul nostru Iași... Mai amintesc că, aproape în Piața Palatului, imediat după colț când intrai în str. Academiei, se afla bodega *Luchian*. De fapt nu era propriu-zis o bodegă, deoarece vindea numai icre negre. Dar ce icre! Cele mai senzaționale pe care le-am mâncat în viața mea! De la cele tescuite până la cele mari, gri, toate aduse proaspete de la Vâlcov. Puteai consuma și „pe loc”. Câteva mese și scaune rustice îți permiteau să poposești ca să mănânci niște franzeluțe ce dispăreau sub un strat de unt și unul de icre negre. Un vin (de Niculițel, pare-mi-se) le însoțea. Sandviciurile nici nu erau scumpe: 12 lei, atunci când o prăjitură la *Nestor* era 8 lei. Era senzațional! (C.C.)

18. Cofetăria *Zamfirescu* își avusese multă vreme sediul în Piața Palatului, sub *Automobil Club*, și s-a mutat de acolo tot atunci când a fost dărâmat blocul. (C.C.)

19. Pe partea cealaltă a Pasajului Român, deci vis-à-vis de *Zamfirescu*, se afla, prin anii '20, prăvălia *Müller* (neamț, venit tot pe vremea regelui Carol I). Vindea cele mai frumoase jucării, sau așa mi se părea mie, care nu mă puteau dezlipi din fața vitrinelor, în ciuda eforturilor lui *Zezelle*. Mai târziu, prin anii '30, a fost aici frumosul magazin *Rosenthal*. Ceva mai jos, în imobilul modern care era pe colțul Pieței Teatrului Național (mi se pare că îi zicea *Adriatica*), se afla faimosul fotograf *Gugenberg*. În largul și modernul gang prin care se intra la el erau expuse fotografiile frumuseților bucureștene, iar noi, tineretul, ne înghesuim în fața vitrinelor. (C.C.)

20. Tot în fața Teatrului Național era bijutierul *Resch* (alt elvețian) și, lângă cinematograful *Select*, „Barul Automat”, senzația anului 1930!... În fața Cercului Militar mai era fotografatul „*Julietta*”, furnizor al curții regale și, evident, al tuturor neamurilor noastre. (C.C.)

21. Înainte de Pasajul Victoria se afla celebrul magazin de covoare *Djabourov*, apoi cinematograful *Select* care, până la apariția marilor cinematografe de pe Bălcescu (fost *Take Ionescu*), era conside-

rat cel mai bun din București. (C.C.)

22. Pun o întrebare: în locul unde se află Cercul Militar, nu se găsea acolo, odinioară, braseria *Brezoianu*? Pentru a te lămuri, consultă scrierile lui Tante Mic-Bishy. Are acolo o extraordinară descriere a acelor locuri. Este vorba de amintiri ale celor trei fete Ghica (din casa de la Șosea), care, din digresiune în digresiune, pomenesc de această braserie.

23. Deasupra Librăriei *Alcalay* se afla hotelul *Bulevard*. Dacă faci câțiva pași și traversezi Calea Victoriei, dai de un pasaj, în capătul căruia se găsește una din cele mai frumoase biserici din București: Biserica Doamnei. Venind de la *Alcalay*, pe aceeași parte, la colțul străzii, vis-à-vis de Prefectura Poliției (unde se află astăzi un bloc de cărămidă roșie) era Legația Rusiei. Iarăși o veche casă boierească. Acolo a locuit ministrul Rusiei, *Poklevski*, până la moartea lui. Detalii asupra acestei case nu am, dar în cartea lui G. Crutzescu le poți găsi, plus altele, privitor la fostele clădiri dintre Palatul Poștelor și Dâmbovița (foarte interesante). A propos de Palatul Poștelor: el a fost clădit pe vremea când unchiul Dumitru Cesianu (fratele bunicului nostru) era directorul Poștelor, funcție ce pe vremea aceea era egală cu cea de ministru. Arhitectul era un francez, care a construit și Casa de Depuneri și de asemenea... cavoul Ghica de la Bellu [arhitectul cavoului Ghica de la cimitirul Bellu e Ion Mincu - G.F.]. Bunicul nostru comun, colonelul Ghica, a fost și el directorul Poștelor (mai târziu) și multă vreme (or mai fi și azi acolo?), la un capăt și la celălalt al lungii „săli a pașilor pierduți”, străjuiau busturile lui Dumitru Cesianu și Mihail Ghica. (C.C.)

24. Adaog că, în spatele Casei de Depuneri, se afla vechiul Palat Ghica, unde s-a născut bunicul nostru. Palatul, foarte desfigurat în interior, devenise Prefectura orașului București. Avea o scară interioară splendidă și o capelă, de care pomenesc Tante Mic în scrierile ei. (C.C.)

25. Sunt nevoit să-mi opresc aici aceste foarte scurte *flash-back*-uri, nemaiaivând timp să purced mai departe cu *Manole*. Dar la pagina lui de final aş vrea să-i reamintesc că Palatul Poștelor (azi Muzeul de Istorie) este opera bunicului nostru, colonelul Mihail Ghica, care a avut inițiativa construirii lui (el a fost și director al Poștelor). Frumoasă și maiestuoasă clădire. De asemeni, reamintesc că vis-à-vis de Poșta, în dosul clădirii care adăpostea *Sora* și *Loteria*, pe micuța stradă *Ilfov* care iese la *Splai*, la malul *Dâmboviței*, mai există și azi „Palatul *Ilfov*”, actualul Minister al Sănătății, clădit de banul *Dumitrache Ghica* și în care s-a născut bunicul. Când apele veneau mari - *Dâmbovița* nu era canalizată - familia și personalul ieșeau pe fereastră și se urcau în bărci care-i duceau sus pe deal, la adăpost. Aici era o capelă, în care fetele Ghica (mamele noastre) cântau de sărbători. (M.C.)

Casa de Economii și
Hotelul Lafayette